

РЕЦЕНЗИЯ

от проф д-р Нели Андреева Бенчева

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.7 *Администрация и управление*

Автор: Славомир Артур Завада

Тема: *Управленски компетенции на висше управленско ниво и ефективно управление на фирма*

Научен ръководител: Проф дн Игор Бритченко

1. Кратки биографични данни за докторанта

Славомир Завада е роден на 12.07.1977г. Магистър е по инженерство от Университета Вроцлав през 2002г. Завършил е магистратура по бизнес администрация във Варшавския университет по мениджмънт. В същия университет има проведена следдипломна квалификация по Мениджмънт в агробизнеса.

Има богат професионален опит. Заемал е длъжността заместник главен инженер в дружество с ограничена отговорност. Бил е директор по стопанските и общински въпроси в общинска компания за почистване /2010-2015/. Изпълнявал е длъжността на председател на Управителния съвет на енергийно дружество /2018-2019/.

Собственик е на фирма за консултации и управление.

По настоящем заема позицията „Директор“ в компания за метални изделия.

Славомир Завада има и преподавателски опит. Основни дисциплини, които преподава са: Енергийни системи, Стратегическо предприемачество.

През периода 2018-2019 е асистент в Вроцлав Университета- Факултет по машиностроене и енергетика. През 2018-2020 е преподавател в Регионалния образователен център в Згожелец. WSG университет в Бидгощч. Преподавани

дисциплини: Оперативен мениджмънт, Методи за управление на бизнеса. От 2021 до днес е асистент в Collegium Humanum – Warsaw Management University. Преподавани дисциплини: Управление на бизнеса, Методология на бизнес плана, Управление на проекти.

Член е на управително съвети на различни енергийни дружества в Полша. Член на изследователския екип „Изследователи по мениджмънт“ към WSG University в Бидгощч /2022-2023/.

Владее руски и английски език.

Представените основни акценти върху биографичните данни на докторанта *Славомир Завада* във връзка с процедурата, недвусмислено показват неговата добра теоретична и практическа подготовка, които са допринесли за качествено провеждане на научноизследователския процес в хода на разработване на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд разглежда въпроси, свързани с качествата на мениджърите заемащи топ управленски позиции. Изследванията са ориентирани към практиката на управлението на компетентностите чрез разработване на методология, която включва набор от диагностични инструменти. Настоящото изследване е особено актуално и навременно, тъй като липсват научни проучвания относно структурата на компетентностите/ социални компетенции, комуникационни умения, управление и разрешаване на конфликти стратегически компетенции и др.).

Важен аспект на управлението е влиянието на компетентностите на мениджърите върху финансовите резултати на компаниите.

Считам, че докторантът много умело, със солидни обективни аргументи, постигайки целта и конкретните задачи на дисертационното изследване е обосновава актуалността на избраната тема.

3. Познаване на проблема

Дисертационният труд е разработен в обем от 237 страници. По отношение на структурата и съдържанието е постигнато добро и логично представяне на материала. Трудът е структуриран по следния начин: въведение, три глави /теоретична, методична и емпирична/, изводи, заключение, библиография и списък с таблици, фигури и приложения. Използвани са 347 библиографски източника на полски и на английски език. Резултатите от емпиричните изследвания са илюстрирани в основния текст на

дисертационния труд в 8 таблици, 44 фигури и 2 форми на измервателни уреди.. Анкетните карти са в приложения.

Докторантът показва добро познаване на литературата и теоретичните основи на управление разглеждани в светлината на съвременния мениджмънт и компетентностите на висшите мениджъри. Докторантът борави добре с категорийния и понятийния апарат на мениджмънта в процеса на разработване на теоретичния анализ и представяне на резултатите от емпиричното изследване. Добро впечатление прави и практиката да се даде определение на базови термини, които широко се използват в дисертационния труд като- мениджмънт, компетенции, организационна ефективност, управление на човешките ресурси, мотивация и др. Показано е умение ясно и точно да се излагат становищата на отделните автори и да се заема собствена аргументирана позиция.

Целта на дисертационния труд е конкретно дефинирана, а именно разработване на професионален профил на желаните управленски компетенции за позицията на топ мениджър.

Въз основа на горната основна цел е развита основната хипотеза, която авторът формулира по следния начин: Мениджърските компетенции са необходимо условие за функциониране като топ мениджър.

За постигане на изследователската цел се разработва методика, която се състои в разделяне на изследователския процес на няколко етапа. В резултат на това са поставени три основни задачи както следва:

1. Обсъждане на теоретичния подход в областта на управленските компетенции.
2. Определяне на финансови показатели за измерване на ефективността на управлението.
3. Изграждане на модел на компетентност на мениджъра.

За постигане на тези специфични задачи са разработени подробни хипотези, които се потвърждават в хода на изследването.

Представени са три подробни хипотези:

1. Управленските компетенции варират в зависимост от организационното ниво.
2. Финансовите съотношения могат да се използват за измерване на ефективността на управлението.
3. На лидерска позиция вродените компетенции са по-важни от придобитите.

Реализирането на целите и задачите на изследването, както и доказване на хипотезата се постига чрез специално разработена методика съгласно поставените изследователски проблеми.

В дисертацията се съдържат конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване относно значимостта на управленските компетенции на висшите мениджъри за постигане на ефективно управление на компанията. Основните приноси в дисертационния труд са свързани с изучаване на управленските компетенции на топ мениджърите в процеса на ефективно управление на компанията и изграждане на концептуален модел на управленските компетенции.

Постигнатите резултати показват, че докторантът има добра теоретична подготовка, солидни практически познания и умения, професионален опит придобит по време по време на професионалната си кариера в държавни дружества, заемал позиции като президент и вицепрезидент в големи компании, които са позволили да се проведе самостоятелно научното изследване, което отговаря на изискванията за подготовка на изследователски труд за придобиване на ОНС „доктор”.

5. Методика на изследването

Проведеното изследване се основава на специално разработена и апробирана методика в съответствие с целта, задачите и хипотезите. Методологията и методиката на емпиричното изследване детайлно са описани във втора глава. Организацията на изследователския процес и подборният методически инструментариум са резултат от използване на широка информационна база.

Анализът на получените резултати е извършен с прилагането на количествени и качествени методи: сравнителен анализ, метода на триангулацията според Дензин, анкетния метод и метода на интервю. Интервюирани са общо 100 души. Интервюто е провеено по метода Делфи. Финансовото проучване е проведено в 60 компании (40 средни и 20 големи).

Използвани са методи за управление, подпомагащи висшия мениджър при вземането на ефективни решения, включително интегрирани методи: TOWS/SWOT анализ, метод SPACE методи за анализ на вътрешния потенциал на предприятието: ADL матрица, стратегически баланс на предприятието и методи за анализиране на конкурентната среда: методът на петте сили на Портър или методи за

макроикономически анализ на средата: методът Quest. Те са описани в подраздел 1.7. в докторска теза.

Крайният резултат от направеното проучване е определяне на нивото и изграждане на професионален профил на желаните компетентности характеристики на хората, изпълняващи функциите на топ мениджър.

Авторът подробно е описал методологичните ограничения, които са съобразени по време на изследователския процес.

Може да се обобщи, че технологията на изследване се основава на разработена методология включваща използване на съвременни количествени и качествени методи, които позволяват в процеса на анализа да се осигурят по-надеждни резултати и оценки на компетенциите на висшите мениджъри за ефективността на управление на фирмата.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Първата глава се състои от девет подглави. В тази глава на дисертационния труд е направен обстоен преглед на теоретичните постановки, които се отнасят до компетентността на мениджърите. Доказва се, че компетенциите на мениджърите от висше ниво на управление са решаващ фактор, влияещ върху ефективното функциониране на компанията. Направеният задълбочен теоретичен анализ е позволил на автора да формулира изследователските въпроси свързани с мениджърите на компании, които са наети като топ мениджъри и необходимите компетенции на позицията на ръководител на организационно ниво. Изяснени са основни теоретични понятия, които са свързани с компетенциите на мениджърите и управленските нива. Анализира ни са различни автори определения в специализираната литература, като авторът прави сполучлив опит да даде свои виждания и формулировки за структурата на компетенциите и тяхното значение в рамките на компанията.

Във втори раздел на първа глава обстойно са анализирани типовете компетенции, като е направена класификация. Подробно се разглежда моделът на айсберга на компетенциите, който се илюстрира чрез разделянето им на видими (измерими) и невидими (трудни за измерване) компетенции. Така наречените видими компоненти включват знания и умения. Меките умения (трудни за измерване) създават поведенчески компоненти като отношение, личностни черти, стилове на мислене и самочувствие. Разкрива се връзката между индивидуалните и организационни компетентности. Разкрити са източниците на ключовите компетенции в организацията.

Докторантът отстоява собствено виждане, че всички мениджъри - независимо от тяхното ниво, размера на организацията и дали тя е ориентирана към печалба или не - в една или друга степен изпълняват всички основни управленски функции. Според него всички ефективните мениджъри трябва да притежават три основни вида умения, които се изискват, но в различни пропорции. Тези умения са технически, социални и концептуални.

Особено внимание се отделя на избрани управленски методи, адаптирани към специфичните роли (функции на планиране и контрол), изпълнявани от мениджърите на висши управленски позиции. Ендогенни фактори, които определят нивото на компетентност на мениджърите в предприятието са подробно разгледани.

Като обобщение, направеният задълбочен теоретичен анализ на оценка на компетенциите, методите на управление и ефективността на системата на управление в компанията е залог за успешно разработване на втора и трета глава на дисертационния труд.

Втора глава е посветена на методологията и методиката на емпиричното изследване. Втората глава съдържа изследователската методология, което обосновава изследователския процес на всички етапи на изпълнение, заедно с проблемите и ограниченията

Докторантът представя изследователския процес на всички етапи на изпълнение, заедно с проблемите и ограниченията, които съпътстват емпиричното изследване, направените анализи на събраните данни и информация.

Представена е структурата на изследването, като взема предвид войводствата, в които са разположени изследваните предприятия.

Трета глава е посветена на анализ и основни емпирични съображения. Въз основа на анализа на информацията и данните от направеното изследване е предложен модел на желани компетенции за позицията на мениджър от висшия мениджмънт.

Основният извод, който докторантът прави, е че управлението на всяко предприятие изисква висшите управленски позиции да се заемат от мениджъри, които притежават стратегически компетенции (60%), и са подкрепени от социални компетенции (40%).

Като обобщение може да посочим, че в дисертацията се съдържат конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват достоверността на материала, върху който са формулирани приносите на дисертационния труд и реалните постижения на проведеното научно изследване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В представения дисертационен труд могат да се посочат следните по-важни научни приноси:

1. На основата на задълбочен критичен анализ на съвременните теории и практиката на управлението са разкрити особеностите на управление на компетенциите на мениджърите, като фактор ефективно влияещ върху резултатите на фирмата.

2. Разработена е структурата на компетенциите за позицията на топ мениджърите, състояща се от три групи компетенции: стратегически, управленски и социални,

3. Разработен е методологичен и оригинален методичен подход, включващ модели, индикатори, фактори за изследване на компетенциите необходими на мениджърите, заемащи висши позиции на управление.

4. Приложен е метода на триангулацията за идентифициране на изследователския проблем и задълбочаване на знанията в изследваната област,

5. На основата на теоретични обосновки и доказани емпирични резултати от приложение на методиката за изследване е разработена система на финансови показатели, за разкриване на връзката между финансовото представяне и високата компетентност на топ мениджърите във фирмата.

От научните приноси с практическо приложение ще посочим следните:

1. Направен е избор на финансови показатели за измерване на връзката между финансовата ефективност и компетенциите на висшите управленски мениджъри.

2. Доказва се, че мениджърите от топ ниво наред със стратегическите компетенции следва да притежават и социални компетенции, които включват етика и бизнес ценности; лидерски умения, ефективна комуникация и силни лични качества като откритост, самоувереност.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Във връзка с дисертационния труд са публикувани:

Статии и доклади, публикувани в нерелевантни списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете: две самостоятелни и две статии в съавторство, общо **26,6 точки**.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация: една статия, общо **30 точки**

Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове: две самостоятелни студии, общо 30 точки.

Всички публикации са на английски език.

Общ брой точки за всички публикации-**86,6 точки**

9. Лично участие на докторанта

Докторантът самостоятелно разработва целта, задачите, програмата и методологията на изследването. Извършен е аналитичен преглед на местни и чуждестранни научни публикации и наредби по разглеждания проблем. Събирането и анализирането на изследователските материали, статистическата им обработка и формулирането на изводи и предложения са изцяло самостоятелно дело на докторанта.

10. Автореферат

Авторефератът отразява коректно и точно структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него са включени основните глави, резултати от направеното проучване, изводи, заключение, приноси и списък на публикациите по дисертационния труд

11. Критични забележки и препоръки

- Нямам съдържателни критични бележки. Докторантът е взел под внимание направените критични бележки от вътрешната рецензия и е направил съществено подобрене на автореферата.

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторанта да публикува резултатите от дисертационния труд в престижни научни списания с импакт фактор на английски език.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че представеният дисертационен труд, автореферат и публикации отговарят на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, по българското законодателство. Това ми дава основание да предложа на Почитаемото научно жури да гласува **положително** и да присъди на докторант **магистър инж. Славомир Артур Завада** образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7 *Администрация и управление.*

29.10. 2024г.

Рецензент:

(подпис)

Проф д-р Нели Бенчева